

Testament de Tudor Arghezi - Eseu

Poezia moderna se distinge si prin interesul acordat definirii propriului obiect. Poezia isi oglindeste chipul, isi dezvaluie mecanismul de creatie ori releva conceptia poetului despre poezie, despre finalitatea ei.

Fenomenul se explica prin cresterea constiintei artistice, prin intelectualizarea, rafinarea procedeeelor poeziei.

Asemenea arte poetice, plasate de autori de obicei la inceputul volumelor tocmai pentru a li se recunoaste importanta, il avertizeaza pe cititor asupra programului estetic, dovedindu-se uneori o adevarata calauza, semnalând posibile cai ale descifrării operei.

Poezia Testament are un titlu semnificativ, ce atrage atentia asupra respectarii obligatorii a conditiilor stabilite de text. Or, zestrea este o carte lasata mostenire fiului, adica discipolilor, acelor care vor profita in urma lecturii. Zestrei sau cartii i se acorda o mare valoare, chiar daca la inceputul poeziei se mimeaza modestia, remarcându-se insignifianta, aparenta, a mostenirii ("un nume adunat pe-o carte"). in fraza urmatoare cartea este identificata cu o treapta, slujind initierii spirituale ori legaturii intre generatii. Orgolios, poetul semnaleaza singularitatea, unicitatea acesteia; de aceea urmasul, unul spiritual, desigur, trebuie sa-i confere un interes special, sa o plaseze intre cartile fundamentale, intrucât ea reprezinta primul document al unei categorii sociale obscure, marginalizate cultural, dar cu aceasta categorie eul liric se identifica ("Durerea noastra [...] o gramadii... "). Poetul va dezvalui si motivatiile sociale profunde ale demersului artistic, nu numai detaliile tehnice, estetice, recomandându-se drept o constiinta justitiara. Prin poezia sa, cu caracter subversiv, vindicativ, i se face dreptate, o reparatie morala, neamului de robi, a carui durere poetul o sublimeaza in cartea sa.

Se afirma ca sensibilitatea si materialul unei poezii au ca origine mentalitatea unei categorii sociale oropsite. Descoperind ca obiect al poeziei o asemenea zona, actul artistic impune indrazneala si in privinta limbajului. Arghezi va introduce dezinvolt in poezie termeni pâna la el dispretuiti, intuind ca limbajul frust, truculent al robilor poseda nebanuite virtuti poetice. Aceasta operatie de magie, de innobilare estetica a cuvintelor comune, grosolane se savârseste cu spectaculoase rezultate in Testament.

Autorul transpune astfel cu talent in spatiul literaturii române estetica urâtului, promovata si in alte culturi de mai multa vreme (ex. Baudelaire).

Alcatuita din cinci strofe inegale, Testament dezvaluie structura bipolară a imaginarului arghezian, framântat de contradictii, vadind o logica artistica programatic paradoxala, care reflecta una dintre cele mai nelinistite, mai nobile inteligente poetice. Poetul incepe cu o confesiune intr-un ton familiar, adresându-se fiului, caruia ii impune câteva obligatii. Din cauza topicii neobisnuite, a dislocarii sintactice, specifice poeziei sale, dar si datorita folosirii termenilor concreti ca simboluri, întâmpinam greutati in sesizarea sensului. Cartea presupune un traseu plin de obstacole si chinuri, o refacere mentala, o asumare indrazneata a acestor suferinte ale inaintasilor.

Nu in orice conditii se pot prelua mosteniri, mesaje spirituale; doar nivelul meditativ, spiritul aflat in ebullitie ("seara razvratita") si in evidenta stare receptiva ("tânar") asigura transmiterea zestrei. in strofa a doua se realizeaza o translatie ce ingaduie interpretarea pe care am avansat-o deja. Acum se adauga o precizare, menita sa indice natura relatiei dintre ei, intima, spirituala, si nu de rudenie, familiala. Dupa ce il sfatuieste pe "fiu" sa puna mare pret pe aceasta carte, motiveaza clar: "Ea e hrisovul vostru cel dintâi, Al robilor cu saricile pline De osemintele varsate-n mine". Fiul insemna fiii, adica urmasii robilor din trecut, ba poate insemna chiar "robii" de azi, purtatori ai traditiei ("oseminte") depozitate in sufletul nostru.

Poetul e constient ca saltul de la civilizatia agrara la cea a cartii are la baza chinul inaintasilor tarani. Aceasta existenta trudnica va fi proiectata in plan poetic printr-un indelung proces de cristalizare, ce include doua serii de imagini – unele ale generalului, altele ale particularului. De la concret, grosolan se ajunge la imagini eterate ("leagana"), gingase, etc. Mai mult, tot de doua ori, in strofele a treia si a patra, se fac mentiuni despre acest proces al genezei poeziei. Pornind de la graiul simplu, rudimentar ("cu-ndemnuri pentru vite"), poetul combina, selecteaza cuvinte potrivite care vor delecta sufletul generatiilor viitoare ("si leagane urmasilor stapâni"). Prefacerea acestor cuvinte in poezie se realizeaza in timp indelungat si cu efort ("framântate mii de saptamâni"). Asemenea unui alchimist, poetul introduce in laboratorul sau orice material, sublimându-l in aur. Zdrente, venin, ocară, cenusa mortilor constituie "minereul" din care apar fascinant lumi noi (e poezia insasi).

O estetica a contrariilor care ocoleste schema ne releva complexitatea demersului artistic. Poetul face din "zdrente" "muguri si coroane", din venin miere, atent ca puterea dulce a veninului sa nu piara deloc. Este secretul unei poezii care uimeste prin tensiunea contrariilor. Duhul artistului nu ucide materialitatea, palpitul materiei transformate in arta. E un mestesug de cizelator care reuseste imposibilul, operând insesizabile metamorfoze. Pastreaza astfel intacte calitatile originare, dar adauga insusiri, virtualitati cu totul opuse: "Am luat ocară si torcând usure Am pus-o când sa-mbie, când sa-njure".

Ceea ce pare inconsistent, anume traditia spirituala, desi are valoare sacra, va capata trainicie materiala si suprema, devenind datorita poeziei, Dumnezeu de piatra, inalt reper spiritual, obligatoriu pentru urmasi.

Strofa a cincea reia ideile poetice, adaugând accente sociale, care ii turbura frumusetea, dar ii protejeaza autenticitatea traiirii. Poezia concentreaza durerea "noastra surda", neexprimata pâna atunci, provocând stapânului fiori de groaza. Imaginea folosita e plastica, brutala; stapânul a jucat când a ascultat poezia "ca un tap injunghiat"; de retinut efectele ambiguitatii, ale contrastelor dintre termeni. Precizarea urmatoare, aparuta nefiresc, nu aduce nimic nou in planul ideilor, numai ca formularea e mai decisa, mai pregnantă. S-a si afirmat ca versurile "Din bube, mucegaiuri si noroi, Iscat-am frumuseti si preturi noi" constituie o imagine emblematica, semnificativa pentru estetica urâtului.

Correspondentul durerii, biciul rabdat devine cuvânt izbavitor si, in acelasi timp, razbunator. E

normal ca dupa "vecii intregi de suferinta" sa apara rodul indelungii suferinte. in fundalul imaginii se banuieste metafora copacului (i.e. a omenirii), a carui ramura, la inceput subtire, neinsemnata ("obscura"), va deveni coroana, cu luminos rod.

Aceeasi pendulare intre valorizarea sociala a poeziei, vazuta ca o oculta, vicleana si compensatorie razbunare si descifrarea procesului ei genetic se gaseste si in ultima strofa. Numai ca acum apar nuanteri. De la melodia concentrata a suferintei care ii provoaca spaima stapânului, versul are acum un continut ambiguu: nici domnita, nici domnul nu-si dau seama de revolta ce salasluiește in profunzimile cartii.

Cartea se naste pe baza unei intime, de nedesfacut logodne dintre patima, cuvântul magmatic, vulcanic, ce erupe din "lumea arhetipului", a mentalului colectiv si luciditatea, calculul, spiritul artizan, laborios al poetului. Conștiinta sa artistica se altoieste pe trunchiul unui copac etern, umanitatea, in expresia ei particulara, care e poporul român.